

KINH NGHIỆM QUỐC TẾ TỪ NHỮNG QUY ĐỊNH VĂN BẰNG: ĐỀ XUẤT HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VỀ VĂN BẰNG CỦA GIÁO DỤC ĐẠI HỌC Ở VIỆT NAM

ĐOÀN THỊ DƯƠNG HUYỀN*

Tóm tắt: Trong khuôn khổ bài viết này, trên cơ sở nghiên cứu kinh nghiệm quản lý về văn bằng của các cơ sở giáo dục đại học ở một số nước, tác giả sẽ đề xuất một số kiến nghị để hoàn thiện pháp luật về quản lý văn bằng ở Việt Nam trong bối cảnh các cơ sở giáo dục đại học buộc phải tiến tới tự chủ hoàn toàn.

Từ khóa: Kinh nghiệm; quản lý về văn bằng; cơ sở giáo dục đại học.

Abstract: In the scope of this article based on studying the experiences of managing diplomas of university education institutions in some countries, the author will propose some recommendations to improve the law on managing diploma in Vietnam, in the context that universities are forced to move towards full autonomy.

Keywords: Experience; management of diplomas; higher education institutions.

Ngày nhận bài: 15/6/2022; Ngày sửa bài: 22/7/2022; Ngày duyệt đăng bài: 27/9/2022.

Đặt vấn đề

Quản lý bằng pháp luật về văn bằng của các cơ sở giáo dục đại học (CSGDĐH) của các nước khá đa dạng về nội dung và hình thức thể hiện. Để lựa chọn được những kinh nghiệm phù hợp với quá trình hoàn thiện pháp luật về văn bằng của các cơ sở giáo dục đại học ở Việt Nam, có thể nghiên cứu giữa các nhóm: (1) nhóm các nước có nền giáo dục đại học tiên tiến trên thế giới đại diện như nước Mỹ; (2) nhóm các nước có cách thức quản lý gần tương đồng với Việt Nam đại diện như nước Nga. Bài viết này giới hạn nội dung nghiên cứu: Hệ thống văn bằng của cơ sở giáo dục đại học; những quy định về văn bằng; công nhận văn bằng.

1. Hệ thống văn bằng của các cơ sở giáo dục đại học

1.1 Hệ thống giáo dục đại học

Về hệ thống giáo dục đại học ở các quốc gia sẽ được phân cấp quản lý theo thể chế chính trị của từng quốc gia. Tại Mỹ, Tổng

thống là người đứng đầu đất nước. Bộ Giáo dục Quốc gia là cơ quan đưa ra các hướng dẫn liên quan đến chính sách giáo dục. Mỗi tiểu bang có Hội đồng Giáo dục Tiểu bang chịu trách nhiệm về chính sách giáo dục, ngân sách cho giáo dục và đảm bảo chất lượng ở cấp tiểu học và trung học. Qua đây có thể thấy sự ảnh hưởng của nhà nước đến lĩnh vực quản lý văn bằng là không nhiều. Các cơ sở giáo dục đại học được giao quyền tự chủ cao về văn bằng tốt nghiệp của cơ sở mình.

Ở Cộng hòa Liên bang Nga, giáo dục đại học được giảng dạy tại các trường đại học, các viện, các học viện. Theo luật, các trường đại học phải cung cấp cả giáo dục đại học theo hướng học thuật và chuyên nghiệp, đồng thời và tiến hành cả nghiên cứu khoa học và nghiên cứu ứng dụng ở nhiều lĩnh vực khác nhau trong khoa học tự nhiên, khoa học xã hội và nhân văn. Các CSGDĐH được công nhận được giám sát bởi Hội đồng Học

* Trường Đại học Công đoàn;
Email: huyendtd@dhcd.edu.vn

thuật Thống đốc các trường đại học. Mỗi cơ sở được điều hành bởi một phó hiệu trưởng. Đối với các cơ sở tư nhân, trách nhiệm giám sát thuộc về chủ sở hữu hay người sáng lập. Việc chỉ định một Ban Kiểm soát cũng đã trở nên phổ biến.

Về chương trình giáo dục đại học có thời gian đào tạo dài hoặc ngắn là theo quy định của từng quốc gia đồng thời các điều kiện để được vào học tại chương trình giáo dục đại học cũng khác nhau giữa các quốc gia.

Ở Hoa Kỳ tất cả các chương trình đào tạo đại học đều yêu cầu bằng tốt nghiệp trung học phổ thông và loại bằng không thể hiện thực tế sinh viên đã hoàn thành chương trình đại học hay không mà thể hiện sinh viên đã học ở trường nào, trình độ nào. Có các chương trình 2 năm dạng MBO (MBO - type) tại các trường cao đẳng cộng đồng; chương trình đào tạo trước và sau tốt nghiệp tại các trường cao đẳng, đại học lên đến Bậc tiến sĩ cũng như chương trình chuyên ngành bậc cao sau Cử nhân (post - bachelor advanced professional programmes) về Y khoa và luật. Ở Hoa Kỳ có khoảng hơn 400 cơ sở giáo dục tư nhân và công lập. Tương tự như vậy đối với cao đẳng - College và đại học - University, 2 thuật ngữ này hoàn toàn có thể thay thế cho nhau. Thực chất điểm khác nhau giữa cao đẳng và đại học là đại học có cả chương trình đào tạo trước và sau tốt nghiệp và có nhiều trường đào tạo chuyên môn hơn trong khi cao đẳng chỉ tập trung đào tạo những chương trình giáo dục đại học¹.

Ở Cộng hòa Liên Bang Nga, xét tuyển vào đại học dựa trên chứng chỉ giáo dục phổ thông trung học hoàn chỉnh và kết quả thi tuyển sinh được thực hiện tại các cơ sở đào tạo. Từ năm 2009, kỳ thi được nhà nước thông nhất đã trở thành bắt buộc trên toàn Liên bang Nga. Chương trình giảng dạy

đại học ở Nga thường kéo dài 36 tuần một năm với thời gian học tối đa là 55 giờ một tuần. Sinh viên thường có 27 giờ học một tuần. Năm học được diễn ra từ tháng 9 đến tháng 6 năm sau và bao gồm 2 kỳ kéo dài 5 tháng một học kỳ².

1.2. Văn bằng của các cơ sở giáo dục đại học

Hệ thống văn bằng của các CSGDDH tại Hoa Kỳ bao gồm: Bằng cử nhân; bằng thạc sĩ; bằng tiến sĩ. Trong đó: (1) Bằng cử nhân - Bachelor's degree: được cấp bởi trường cao đẳng hoặc đại học hệ 4 năm khi kết thúc chương trình đào tạo đại học kéo dài 4 năm, thường thể hiện bằng số tín chỉ tối thiểu. Tên của bằng biểu thị chương trình học là ngành xã hội hay tự nhiên: Bằng Cử nhân Khoa học Xã hội (BA); Bằng Cử nhân Khoa học Tự nhiên (BS)³. (2) Bằng thạc sĩ - Master's degree. Tất cả ứng viên đều phải có bằng cử nhân và thêm một số yêu cầu khác phụ thuộc vào tính chọn lọc của mỗi cơ sở giáo dục hay chuyên ngành. Chương trình thạc sĩ có thể kéo dài từ 1 đến 3 năm tùy thuộc vào chuyên môn và số tín chỉ yêu cầu. Trái ngược với các chương trình cử nhân, các chương trình thạc sĩ rất chuyên biệt, thường tập trung vào một

¹ Cục Quản lý chất lượng - Bộ Giáo dục và Đào tạo, Hệ thống văn bằng của Hoa Kỳ, <https://naric.edu.vn/static/files/HethongGD/Vietnamese/Hoa%20K%E1%BB%B3.pdf>, truy cập ngày 10 tháng 02 năm 2022.

² Nguyễn Đức Ca¹, Nguyễn Ngọc Ánh², Hoàng Thị Minh Anh³, Đào Thanh Hải⁴, Phạm Ngọc Dương⁵, Nguyễn Hoàng Giang⁶ (2020), "Hệ thống văn bằng giáo dục đại học của Cộng hòa Liên bang Nga", Tạp chí *Khoa học Giáo dục Việt Nam*, Hà Nội.

³ Ví dụ: Để đủ điều kiện tốt nghiệp với bằng cử nhân, sinh viên phải hoàn thành, thông qua các môn học của Bang Texas, ít nhất 25 phần trăm số giờ tín chỉ học kỳ tối thiểu cần thiết cho bằng cấp; trong yêu cầu này, ít nhất 24 giờ tín chỉ học kỳ phải được nâng cao (cơ sở hoặc cao cấp) và ít nhất 12 giờ làm việc nâng cao phải được hoàn thành trong chuyên ngành tại Bang Texas. Ngoài ra, ít nhất 24 giờ tín chỉ học kỳ trong 30 giờ cuối cùng đã hoàn thành được yêu cầu cho mức độ phải được thực hiện và 9 giờ tín chỉ học kỳ để viết các khóa học chuyên sâu để tốt nghiệp tại Bang Texas.

chuyên ngành. Cũng có nhiều chương trình thạc sĩ liên ngành, nghiên cứu một chủ đề trung tâm của nhiều lĩnh vực khác nhau. Các chương trình thạc sĩ chuyên ngành thường mất nhiều thời gian hơn (2/3 năm) và lĩnh vực nghiên cứu được thể hiện trong bằng, ví dụ: Thạc sĩ Quản trị Kinh doanh - Master of Business Administration, Thạc sĩ Công tác Xã hội - Master of Social Work. (3) Bằng Tiến sĩ - Doctor of Philosophy (PhD): Chương trình Tiến sĩ PhD được đào tạo tại các trường sinh viên tốt nghiệp và các trường đại học. Chương trình Tiến sĩ PhD yêu cầu bằng thạc sĩ, tuy nhiên không ít các trường đại học nghiên cứu có chọn lọc xem xét nguyện vọng của sinh viên dù chỉ có bằng cử nhân. Trong trường hợp này thì toàn bộ khóa học sẽ kéo dài hơn. Thời lượng của Chương trình tiến sĩ PhD phụ thuộc vào nhiều yếu tố, nhưng thông thường sẽ là 5/6 năm khi đã có bằng thạc sĩ. Bằng chuyên môn nâng cao - Advanced professional degrees Bằng chuyên môn nâng cao thuộc lĩnh vực riêng biệt. Các chương trình này trang bị cho sinh viên chuyên ngành nghề nghiệp chủ yếu là Y Khoa và Luật. Các khóa học kéo dài từ 3 năm đối với Tiến sĩ luật (Juris Doctor); 4 năm với Bác sĩ Y khoa (MD - Doctor of Medicine), Bác sĩ Phẫu thuật nha khoa - Doctor of Dental Surgery (DDS) và Bác sĩ Thú y - Doctor of Veterinary Medicine (DVM)⁴.

Hệ thống văn bằng của Cộng hòa Liên bang Nga gồm các văn bằng: (1) Bằng Cử nhân - Bakalavr. Các chương trình Bakalavr thường kéo dài 4 năm và theo lý thuyết, được giảng dạy trong nhiều ngành học. Sau khi hoàn thành, sinh viên sẽ được trao một văn bằng chính phủ với phụ lục liệt kê tất cả các môn học, số giờ học, điểm, đào tạo thực tập, bài thi tốt nghiệp và khóa luận hoặc kết quả của dự án. (2) Bằng Thạc sĩ - Magistr. Các chương trình Thạc sĩ tiếp nối các chương trình Cử nhân và thường

kéo dài từ 1 đến 2 năm. Bằng trình độ Chuyên gia cũng đủ điều kiện để nhập học. Văn bằng được cấp kèm theo một phụ lục liệt kê tất cả các môn học, giờ học, điểm, đào tạo thực tập, kỳ thi tốt nghiệp và khóa luận hoặc kết quả của dự án, và giúp học viên đủ điều kiện để tham dự kỳ thi tuyển sinh tiến sĩ. Trong thực tế, văn bằng thạc sĩ thực sự hiếm khi được trao, và chỉ trong một số ngành nhất định. (3) Bằng Tiến sĩ - Kandidat Nauk. Ở Liên bang Nga có 2 loại tiến sĩ: Tiến sĩ và Tiến sĩ Khoa học. Điều kiện tiên quyết để được nhận vào chương trình tiến sĩ là có bằng Chuyên gia hoặc thạc sĩ. Tiến sĩ khoa học là danh hiệu học vấn cao nhất có thể đạt được.

2. Những quy định về văn bằng

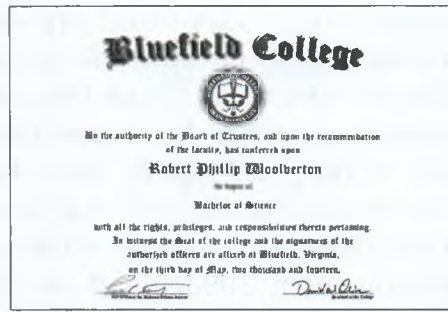
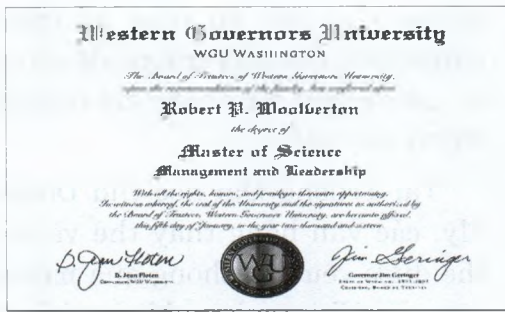
Ở các nước ngoài, văn bằng chỉ là thứ để biết mức độ kiến thức tối thiểu của người đó, còn các đơn vị tuyển dụng sẽ phỏng vấn là chính. Mặt khác, trên CV - (viết tắt của từ Curriculum Vitae - được hiểu là bản tóm tắt những thông tin chi tiết về trình độ học vấn, kinh nghiệm làm việc, kỹ năng công việc dùng khi ứng tuyển và xin việc) đã ghi đầy đủ tất cả những hoạt động, thư giới thiệu.

2.1. Cách ghi trên văn bằng: Đối với văn bằng thì quyền của trường rất lớn nên mẫu bằng do trường quyết định và bằng của mỗi trường một kiểu khác nhau. Tất nhiên văn bằng của các trường trong cùng 1 nước thì có những điểm chung và cũng có những điểm khác biệt⁵.

Ở Mỹ thông tin ghi trên văn bằng được đánh giá là đơn giản (Hình 1).

⁴ Cục Quản lý chất lượng - Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Hệ thống văn bằng của Hoa Kỳ*, <https://naric.edu.vn/static/files/HethongGD/Vietnamese/Hoa%20K%E1%BB%B3.pdf>, truy cập ngày 10 tháng 02 năm 2022.

⁵ Lê Huyền, (2019), <https://vietnamnet.vn/van-bang-dai-hoc-cac-nuoc-duoc-ghi-nhu-the-nao-574645.html>, truy cập ngày 07/9/2022.

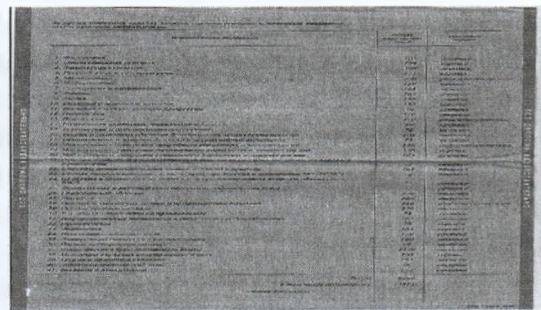
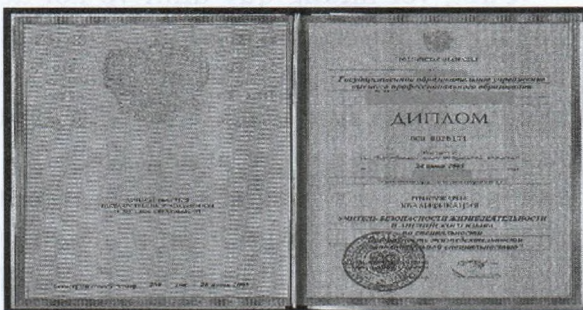

Hình 1 : Bằng tốt nghiệp cử nhân và thạc sĩ của một trường Đại học ở Mỹ⁶

Thông tin ghi trên văn bằng ở Mỹ có ghi thông tin chung sau: (1) tên CSGDDH ; (2) Logo của CSGDDH; (3) Căn cứ thẩm quyền, đề nghị ; (4) Tên người học ; (5) Tên loại văn bằng ; (6) Chữ ký của người có thẩm quyền ; (7) ngày tháng năm cấp bằng.

ở Nga, có bằng màu đỏ dành cho tốt nghiệp xuất sắc, còn những loại tốt nghiệp còn lại thì nhận bằng màu xanh “Hay gọi là được cấp bằng đỏ trong đó có ghi “loại xuất sắc”. Hình thức đào tạo thì không thể hiện trong bằng”⁷. Tuy nhiên cũng có các quy định chung về trang bìa và nội dung bên trong của văn bằng gồm:

(1) Tên văn bằng theo quy định của Luật Giáo dục đại học ; (2) Tên của cơ quan cấp văn bằng ; (3) Họ, tên, ngày tháng năm sinh của người được cấp văn bằng (mặt bên trong của văn bằng) ; (4) Địa danh, nơi cơ quan cấp văn bằng đặt trụ sở chính ; (5) Tên, chức danh, chữ ký của người có thẩm quyền cấp văn bằng và đóng dấu theo quy định ; (6) Ngày tháng năm cấp văn bằng ; (7) Bằng tốt nghiệp đại học có ghi: Tên ngành/chuyên ngành, xếp loại tốt nghiệp, hình thức đào tạo ; (8) Bằng thạc sĩ, tiến sĩ có ghi: Tên ngành/ chuyên ngành đào tạo (Hình 2).

Hình 2: Văn bằng và bảng điểm tốt nghiệp của Nga năm 2005⁸

Các quy định chi tiết về văn bằng đại học của Nga: (1) *Yêu cầu tối thiểu về văn bằng*: Bất kỳ văn bằng nào có nguồn gốc từ Nga phải bao gồm bản sao giấy chứng nhận gốc của Nga cùng với bản dịch và bản danh sách được cấp bằng tốt nghiệp; (2) *Tính xác thực của văn bằng*: Văn bằng giáo dục đại học của Nga được cấu trúc theo tiêu chuẩn. Chúng có các tập giấy màu cứng màu xanh có kích thước 13x20 cm có màu vàng nhạt và màu ngọc lam. Danh sách lớp được nối

thêm và cung cấp nhiều thông tin về cấu trúc chương trình và tài liệu nghiên cứu. Thông tin chi tiết về người nhận bằng, tính

⁶ <https://sites.google.com/site/woolverttonleportfolio/academic>, truy cập ngày 06/9/2022

⁷ Lê Huyền (2019), <https://vietnamnet.vn/van-bang-dai-hoc-cac-nuoc-duoc-ghi-nhu-the-nao-574645.html>, truy cập ngày 07/9/2022.

⁸ Website: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC#/media/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:> Ph_D_diploma_Arthur_William_Wright_Yale_University_1861.jpg, truy cập ngày 06 tháng 9 năm 2022.

chất của chương trình, ngày và nơi cấp văn bằng. Văn bằng được ký bởi hiệu phó và chủ tịch hội đồng thi nhà nước. Trang bên trái của văn bằng ghi số đăng ký và xác thực tài liệu này là bằng tốt nghiệp giáo dục đại học được công nhận. Đối với văn bằng được xác thực theo mẫu cũ (được sử dụng cho đến khoảng năm 1993) đã được cấp trong các tập giấy nhỏ có kích thước 11x15 cm, màu xanh, cứng. Thông tin chi tiết về người nhận bằng và bản chất của chương trình học, ngày cấp, nơi cấp được điền bằng tay. Các văn bằng này được ký bởi phó hiệu trưởng và thư ký (hoặc trưởng khoa) của các CSGDDH và được đóng dấu với con dấu tròn của CSGDDH đó ở góc dưới bên trái. Biểu tượng nhà nước cũng được hiển thị trên trang bìa của bằng tốt nghiệp. Các văn bằng luôn đi với một danh sách cấp có cùng số với văn bằng. Văn bằng cho người không thuộc sắc tộc Nga khoảng từ năm 1993, được bố cục theo tiêu chuẩn nhất định. Các văn bằng này được phát hành trong các tập sách màu xanh, cứng có kích thước 13x20 cm. Thông tin chi tiết về người nhận bằng và chương trình đào tạo, ngày cấp và nơi cấp được điền tay. Không giống như văn bằng cấp cho công dân Nga, các văn bằng này được gọi là song ngữ: Trang bên trái bằng tiếng Nga và trang bên phải là bản dịch sang tiếng Anh, tiếng Pháp, tiếng Tây Ban Nha. Các văn bằng được ký bởi phó hiệu trưởng và thư ký (hoặc trưởng khoa) của CSGDDH đó, được dán ở góc dưới bên trái của trang bên trái là một bức ảnh cỡ hộ chiếu của người giữ bằng tốt nghiệp với dấu của nơi phát hành được đặt lên trên cùng. Các văn bản này cũng có thêm hai trang cho tem xác thực. Tất cả các văn bằng phải được đính kèm một danh sách cấp có cùng số với văn bằng⁹.

2.2. Những quy định về cấp bản sao và cấp lại văn bằng

Đối với các cơ sở giáo dục đại học ở Mỹ sẽ có những quy định đối với những trường hợp văn bằng bị hỏng, bị lỗi, bị mất được

hướng dẫn đầy đủ công bố trên website chính thức của nhà trường để cho người học có thể dễ tiếp cận thông tin nhanh nhất và chính xác nhất.

Tại Trường Đại học Old Dominion của Mỹ, các văn bằng thay thế và bổ sung có thể được yêu cầu thông qua một nhà cung cấp của Nhà trường, Michael Sutter. Quy định kích thước là “11 x14” và sẽ có chữ ký của hiệu trưởng và tổng thống hiện tại. Các văn bằng được cấp lại bắt đầu với chi phí \$ 52,85. Phí bổ sung được tính cho các văn bằng công chứng hoặc cấp tốc và đặc biệt đối với yêu cầu thay đổi tên trên văn bằng thay thế sẽ chỉ được thực hiện nếu tài liệu pháp lý về việc thay đổi tên đã được cung cấp. Còn đối với bằng tốt nghiệp bị hư hỏng trong quá trình gửi thư có thể được thay thế miễn phí và gửi hình ảnh của nó đến hộp thư điện tử đã được công bố. Thời gian cấp văn bằng là 4-6 tuần đối với các văn bằng được yêu cầu đặc biệt¹⁰.

Cũng với những quy định về nội dung này nhưng tại Trường Đại học Luật Harvard có quy định nếu bằng tốt nghiệp của người học đã bị phá hủy hoặc bị mất không thể khôi phục được, Văn phòng đăng ký có thể yêu cầu cấp bằng tốt nghiệp thay thế từ trường Đại học với khoản phí \$ 115,00. Quá trình làm mất khoảng 2-3 tháng. Tuy nhiên, văn bằng thay thế sẽ là bản sao chính xác của văn bằng gốc, ngoại trừ việc nó sẽ bao gồm ngôn ngữ sau, bằng tiếng Anh, ở gần cuối: “Điều này nhằm xác nhận rằng [tên người tốt nghiệp] có tên ở trên, đã đáp ứng tất cả các yêu cầu về bằng cấp của [tên bằng cấp], đã nhận được bằng tốt nghiệp về

⁹ Cục Quản lý chất lượng - Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Hệ thống văn bằng của Cộng hòa Liên Bang Nga* [<https://naric.edu.vn/static/files/HethongGD/Vietnamese/Li%C3%AAAn%20bang%20Nga.pdf>], truy cập ngày 05 tháng 9 năm 2022

¹⁰ Old Dominion University, <https://www.odu.edu/academics/graduation-commencement/graduation/diplomas>, truy cập ngày 07/9/2022.

chất như trên vào [ngày tốt nghiệp]. Chúng thực: [chữ ký], Thư ký, [ngày cấp lại]”. Hồ sơ yêu cầu một văn bằng thay thế, bạn sẽ cần gửi cho Nhà trường: (1) Một lá thư theo mẫu của Nhà trường và công chứng (địa chỉ của Nhà trường có trong chữ ký e-mail); (2) lý do cho yêu cầu sao y văn bằng; (3) hóa đơn chuyển tiền \$ 115 được gửi đến Nhà trường; (4) địa chỉ mà người học muốn nhà trường gửi bằng tốt nghiệp qua đường bưu điện. Riêng đối với bằng tốt nghiệp của mà người học bị mất hoặc bị đánh cắp, gửi thêm bản sao của yêu cầu bảo hiểm hoặc báo cáo của cảnh sát cùng với yêu cầu thay thế của người học. Nếu bằng tốt nghiệp của người học bị hỏng, gửi bằng tốt nghiệp kèm theo yêu cầu thay thế của người học¹¹.

Trên cơ sở thông tin được công bố trên cổng thông tin điện tử của hai CSGDDH này đã thấy sự linh hoạt trong quản lý văn bằng. Có cả cấp bản sao từ sổ gốc và cả cấp bằng thay thế đối với từng trường hợp quy định cụ thể. Điều đó chứng tỏ tính tự chủ của các trường là rất cao.

2.3. Hệ thống công nhận văn bằng

Đối với những có nền giáo dục tiên tiến, phát triển thì việc công nhận văn bằng đóng góp vai trò vô cùng quan trọng, bởi vì những nền giáo dục này luôn thu hút một lượng lớn sinh viên nước ngoài đến học tập. Vì vậy, để văn bằng của quốc gia mình được các quốc gia khác công nhận thì điều đầu tiên phải tự nâng cao chất lượng đào tạo, nâng cao uy tín, vị thế. Ngoài ra, nhà nước cũng sẽ có các những hành động cụ thể để giúp những văn bằng của các CSGDDH trong quốc gia mình được bạn bè quốc tế công nhận.

Ở Nga, việc công nhận thuộc sự giám sát trực tiếp của Bộ Giáo dục và Khoa học của Liên bang Nga. Các CSGDDH chỉ có thể hoạt động khi được sự chấp thuận của chính phủ. Nga công nhận hai giai đoạn

sau: (1) Cấp phép: Đây là quá trình cấp phép giảng dạy của chính phủ. Giai đoạn này thường kéo dài 3-5 năm và là tiền đề cho việc công nhận của chính phủ. (2) Chính phủ tiến hành công nhận. Hội đồng Kiểm định quốc gia Liên bang Nga thuộc Bộ Giáo dục và Khoa học Liên bang Nga hoạt động dưới sự quản lý của Cục Giám sát Liên bang về Giáo dục và Khoa học. Ngoài ra, cơ quan cũng cung cấp đào tạo và tiến hành nghiên cứu về đảm bảo chất lượng giáo dục đại học ở Nga.

Ở Mỹ, kiểm định là một quá trình đánh giá chất lượng bên ngoài được giáo dục đại học sử dụng để xem xét các trường cao đẳng, đại học và các chương trình giáo dục nhằm đảm bảo chất lượng và cải tiến chất lượng. Tại Hoa Kỳ, việc công nhận được thực hiện bởi các tổ chức tư nhân, phi lợi nhuận được thiết kế cho mục đích cụ thể này. Các tổ chức và chương trình giáo dục tìm kiếm tình trạng được công nhận như một phương tiện chứng minh chất lượng học tập của họ với sinh viên và công chúng và để đủ điều kiện nhận các quỹ liên bang. Các tổ chức và chương trình giáo dục sau trung học của USDE được Công nhận bởi các Cơ quan Kiểm định và Cơ quan Phê duyệt Tiểu bang được Bộ trưởng Bộ Giáo dục Hoa Kỳ công nhận. Cơ sở dữ liệu này liệt kê khoảng 30.000 tổ chức và chương trình giáo dục sau trung học.

3. Đề xuất hoàn thiện pháp luật về văn bằng giáo dục đại học ở Việt Nam

Kể từ khi Chính phủ quyết định thành lập Bộ Giáo dục và Đào tạo năm 1990, vấn đề quản lý văn bằng của các cơ sở giáo dục đại học đã được Nhà nước ta rất quan tâm. Bộ Giáo dục và Đào tạo đã ban hành các văn Luật và thông tư quy định về văn bằng

¹¹ Harvard Law School, Harvard University, <https://hls.harvard.edu/registrar/important-diploma-forms/>, truy cập ngày 05/9/2022.

như Quyết định số 52/2002/QĐ-BGDĐT ngày 26/12/2002; Quyết định số 33/2007/QĐ-BGDĐT ngày 20 tháng 6 năm 2007; Thông tư 19/2012/TT-BGDĐT; Thông tư 21/2019/TT-BGDĐT đều là những quy định chung về quản lý văn bằng trong hệ thống giáo dục quốc dân. Ngoài ra, còn có hàng loạt các thông tư quy định riêng về mẫu văn bằng ví dụ: Thông tư 22/2009/TT-BGDĐT ban hành mẫu bằng tốt nghiệp đại học; Thông tư 23/2009/TT-BGDĐT ban hành mẫu bằng tốt nghiệp thạc sĩ; Thông tư 24/2009/TT-BGDĐT ban hành mẫu bằng tốt nghiệp Tiến sĩ. Thông tư số 19/2011/TT-BGDĐT ngày 24 tháng 5 năm 2011 ban hành mẫu bằng tốt nghiệp đại học và gần đây nhất Thông tư 27/2019/TT-BGDĐT quy định những nội dung chính ghi trên văn bằng. Ngoài ra, những nội dung khác các CSGDDH có thể bổ sung thêm vào văn bằng hoặc phụ lục văn bằng. Đối sánh với kinh nghiệm của một số với quốc gia trên thế giới, thì các quy định của Việt Nam hiện nay có nhiều điểm tương đồng với quy định tại nước Nga khi Nhà nước có những quy định chi tiết, tối thiểu về cách ghi trên văn bằng còn lại những thông tin khác do các CSGDDH tự quyết nhưng ở Mỹ thì điều này không xảy ra.

Từ những quy định của pháp luật Việt Nam và pháp luật của một số nước trên thế giới về văn bằng của các cơ sở giáo dục đại học, tác giả có những đề xuất để tiếp tục hoàn thiện pháp luật về văn bằng của các cơ sở giáo dục đại học ở Việt Nam như sau:

Thứ nhất, giải pháp quy định về cách ghi trên văn bằng: Hiện nay, cách quản lý nhà nước về cách ghi nội dung trên văn bằng của nước ta có nhiều điểm tương đồng với nước Nga. Tuy nhiên, theo tác giả đánh giá, để tăng cường tính tự chủ về quản lý văn bằng của các CSGDDH giống như nước Mỹ thì Chúng ta nên dần nghiên cứu sử

đổi bổ sung Luật Giáo dục đại học số 34 về việc sửa đổi Thông tư 27/2019/TT-BGDĐT quy định những nội dung chính ghi trên văn bằng mà giao cho Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành. Có thể là quá sớm để đề xuất giải pháp này nhưng để các CSGDDH có thể tự mình hoàn toàn tự chủ về văn bằng giáo dục đại học thì theo tác giả nghĩ điều này là rất cần thiết.

Thứ hai, giải pháp hoàn thiện quy định về việc cấp bản sao văn bằng: Trong quá trình triển khai văn bản quy định về văn bằng giáo dục đại học cũng có những nội dung trong những quy định này còn nhiều bất cập như: Quy định về thời gian cấp bản sao văn bằng. Theo điểm b, c của khoản 2 điều 31 của Thông tư số 21/2019/TT-BGDĐT có quy định về thời gian cấp bản sao bằng tốt nghiệp là chưa hợp lý trong việc đảm bảo cơ chế tự chủ vì Bộ Giáo dục Đào tạo đã quy định “cứng” về thời gian như vậy sẽ làm khó cho các đơn vị triển khai trong hệ thống giáo dục nói chung và các CSGDDH nói riêng vì cấp bản sao là việc phải tìm lại hồ sơ lưu gốc từ trước thời điểm cấp. Có những hồ sơ gần thời điểm cấp bản sao xác định tương đối dễ dàng do hồ sơ lưu mới nhưng trái lại cũng có nhiều hồ sơ cấp bản sao từ rất lâu nên công tác lưu trữ, kiểm tra hồ sơ nhiều khi không thể giải quyết ngay được nên việc thời gian cấp bản sao. Vì vậy, Thông tư 21 này cần được sửa đổi quy định về việc cấp bản sao phân cấp phân quyền quyết định cho các CSGDDH tự chủ quy định. Và từ kinh nghiệm của nước Mỹ, hiện nay khoa học công nghệ phát triển, cuộc cách mạng 4.0 đang diễn ra bùng nổ, công tác quản lý nhà nước về văn bằng cũng cần phải ứng dụng trong việc nhận hồ sơ cấp bản sao và trả kết quả trực tuyến qua mạng. Có thể nghiên cứu sửa đổi quy định trong Thông tư 21 quy định về cấp bản sao điện tử. Điều này cần phải nghiên cứu xây dựng phần mềm và hệ

thống cơ sở dữ liệu phù hợp để thuận lợi cho việc cấp bản sao giúp giải quyết thủ tục hành chính dễ dàng và thuận tiện.

Thứ ba, giải pháp hoàn thiện quy định về những trường hợp bị mất văn bằng: Trong các quy định của pháp luật Việt Nam chỉ có quy định trong Điều 4 của Thông tư 21/2019/TT-BGDĐT về quyền và nghĩa vụ của người được cấp văn bằng, chứng chỉ có nêu “Trình báo cho cơ quan có thẩm quyền cấp văn bằng, chứng chỉ và cơ quan công an nơi gần nhất khi bị mất văn bằng, chứng chỉ” mà không có đề cập đến vấn đề quyền của người học sau khi mất văn bằng. Hiện nay cũng theo Điều 2 của Thông tư 21/2019/TT-BGDĐT có nêu nguyên tắc văn bằng chỉ được cấp một lần, trừ những trường hợp văn bằng phát hiện bị viết sai do lỗi của cơ quan có thẩm quyền cấp văn bằng. Dẫn đến các CSGDDH hiện nay nhiều khi chưa thống nhất về cách xử lý đối với những trường hợp bị mất này. Có CSGDDH áp dụng hình thức cấp bản sao từ sổ lưu gốc văn bằng cũng có CSGDDH cấp giấy chứng nhận tốt nghiệp. Đề xuất cho vấn đề này, tác giả cho rằng cũng giống như một số CSGDDH ở Mỹ thì pháp luật Việt Nam nên cần bổ sung Thông tư số 21/2019/TT-BGDĐT về việc áp dụng việc được cấp văn bằng lại cho những trường hợp bị mất có xác nhận của cơ quan có thẩm quyền hoặc những trường hợp văn bằng trong quá trình sử dụng bị hư hỏng vì hiện nay các CSGDDH đang trong cơ chế tự chủ văn bằng việc cấp lại văn bằng sẽ không khó khăn gì. Tuy nhiên, hồ sơ cấp lại văn bằng cần được quy định chặt chẽ và cụ thể.

Thứ tư, giải pháp quy định về việc tổ chức in phôi văn bằng: Trong năm học 2019-2020, số lượng sinh viên tốt nghiệp đại học trong cả nước là 263.172 người¹², điều này có cũng có nghĩa là có 236.172 phôi bằng tốt nghiệp đã được các cơ sở giáo

dục đại học phải tự chủ trong việc thiết kế, in phôi bằng tốt nghiệp. Hiện nay, đa số các CSGDDH chưa có đủ năng lực để có xưởng in riêng mà có trang bị đầy đủ máy in và các công nghệ để tổ chức in phôi bằng cho mình. Theo tìm hiểu có tác giả, trong năm 2020 một số CSGDDH ở thành phố Hà Nội đều in phôi bằng tại Xưởng in - Văn phòng Bộ (thuộc Bộ Giáo dục và Đào tạo). Đây có thể nói là một trong những giải pháp tốt cho các CSGDDH khi bước đầu tiến hành công tác tự chủ văn bằng. Tuy nhiên, nếu xét về lâu dài, theo tác giả đánh giá giải pháp này vẫn chưa đảm bảo được đầy đủ tính tự chủ về văn bằng của các cơ sở giáo dục đặc biệt là đảm bảo tính bảo mật của văn bằng. Các CSGDDH cũng phải tự chủ về tài chính để có thể có những chiến lược sau này cho việc tự chủ về công nghệ, xưởng in riêng cho cơ sở mình, đặc biệt là công nghệ làm tem dán trên văn bằng nhưng giải pháp này cũng chỉ phù hợp với những cơ sở giáo dục đại học có quy mô và tiềm lực lớn còn lại những cơ sở với quy mô nhỏ thì khó có thể tự chủ về cơ sở vật chất, kỹ thuật để in phôi bằng. Vì vậy, giải pháp đề xuất là các cơ quan quản lý nhà nước ban hành văn bản quy định mới về điều kiện công nhận cho các tổ chức ngoài nhà nước hoạt động phi lợi nhuận có khả năng đảm bảo các điều kiện tham gia in phôi văn bằng cho các CSGDDH vì những công ty này sẽ có đủ nguồn lực kinh tế và có trách nhiệm pháp lý đầy đủ để đảm bảo trách nhiệm.

Thứ năm, giải pháp hoàn thiện về tổ chức: Cục quản lý chất lượng hiện là cơ quan quản lý nhà nước duy nhất về việc công nhận văn bằng và quản lý chất lượng

¹² Vụ Giáo dục Đại học, Bộ Giáo dục và Đào tạo, Số liệu thống kê giáo dục đại học các năm học 2015-2016; 2016-2017; 2017-2018; 2018-2019; 2019-2020, <https://moet.gov.vn/thong-ke/Pages/thong-ko-giao-duc-dai-hoc.aspx> (truy cập ngày 08 tháng 6 tháng 2021)

về văn bằng. Vì vậy, Việt Nam có thể học hỏi kinh nghiệm của nước Mỹ trong vấn đề đánh giá chất lượng và công nhận văn bằng có thể giao cho các đơn vị ngoài nhà nước độc lập, hoạt động vì mục đích giáo dục theo hướng phi lợi nhuận. Cơ quan này sẽ do Bộ Giáo dục và Đào tạo công nhận và phải xây dựng hệ thống cơ sở dữ liệu liên kết với các CSGDDH để có nguồn dữ liệu chính xác. Đồng thời xây dựng các tiêu chuẩn đánh giá, kiểm định phải tiệm cận với quốc tế để góp phần nâng cao chất lượng giáo dục đại học.

Kết luận

Dù còn khá sớm để bàn đến việc bổ sung mới cho Luật Giáo dục đại học và các Thông tư quy định về quản lý văn bằng nhưng những kinh nghiệm của nước ngoài sẽ giúp chúng ta có nhiều cách tiếp cận khác nhau để đề ra các giải pháp hoàn thiện pháp luật, coi tự chủ đại học là một tất yếu khách quan, đó là chỉ có “tiến” mà không có “lùi”. Tác giả càng khẳng định được việc tự chủ đại học nói chung và tự chủ về văn bằng giáo dục đại học nói riêng đang phù hợp với xu thế chung của thời đại giáo dục mới. Đó chính là con đường đi duy nhất cho sự phát triển của giáo dục đại học Việt Nam trong giai đoạn hội nhập.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội (2018), *Luật Giáo dục đại học sửa đổi*, Số 34/2008/QH14 thông qua ngày 19/11/2018, Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), *Thông tư số 21/2019/TT-BGDĐT*, Hà Nội
3. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2019), *Thông tư số 27/2019/TT-BGDĐT*, Hà Nội
4. Nguyễn Đức Ca, Nguyễn Ngọc Ánh, Hoàng Thị Minh Anh, Đào Thanh Hải, Phạm Ngọc Dương, Nguyễn Hoàng Giang (2020), *Hệ thống văn bằng giáo dục đại học*

của Cộng hòa Liên bang Nga, Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.

5. Cục Quản lý chất lượng - Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Hệ thống văn bằng của Hoa Kỳ*,

<https://naric.edu.vn/static/files/HethongGD/Vietnamese/Hoa%20K%E1%BB%B3.pdf>, truy cập ngày 10 tháng 02 năm 2022.

6. Cục Quản lý chất lượng - Bộ Giáo dục và Đào tạo, *Hệ thống văn bằng của Cộng hòa Liên Bang Nga*,

<https://naric.edu.vn/static/files/HethongGD/Vietnamese/Li%C3%AAAn%20bang%20Nga.pdf>, truy cập ngày 05 tháng 9 năm 2022.

7. Website: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC#/media/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Ph_D_diploma_Arthur_William_Wright_Yale_University_1861.jpg, truy cập ngày 06 tháng 9 năm 2022.

8. Lê Huyền, (2019), <https://vietnamnet.vn/van-bang-dai-hoc-cac-nuoc-duoc-ghi-nhu-the-nao-574645.html>, truy cập ngày 06 tháng 9 năm 2022.

9. Texas State University, *Degree and Graduation Policies* <http://mycatalog.txstate.edu/undergraduate/general-information/academic-policies/degree-graduation/>, truy cập ngày 07/9/2022.

10. Old Dominion University, <https://www.odu.edu/academics/graduation-commencement/graduation/diplomas>, truy cập ngày 07/9/2022.

11. Harvard University, <https://hls.harvard.edu/registrar/important-diploma-forms/>, truy cập ngày 05/9/2022.